

COĞRAFYA Sınıf-9

KONU HARİTA-HARİTA PROJEKSİYONLARI-HARİTAYI OLUŞTURAN UNSURLAR

HARİTALARDA TEMEL KAVRAMLAR

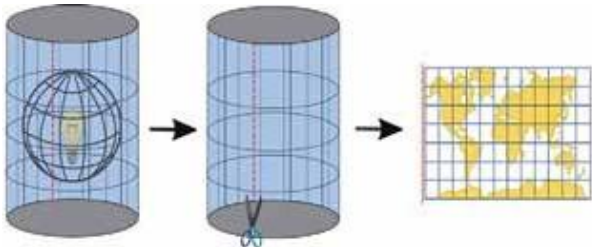
Yeryüzünün tamamına ya da bir bölümüne ait kuş bakışı görünüşün belli bir oranda küçültülerek düzlem üzerine aktarılmasına **harita**, harita bilimine de **kartografya** denir.

Haritalar; yaşanan bölgeyi, farklı yöreleri, ülkeleri, dünyayı tanımaya ve bu yerler hakkında bilgi sahibi olmaya imkân sağlar. Ayrıca hastalıkların dağılışı; yol, köprü ve tünel yapımı, saldırı ve tehditlerin önlenmesine yönelik tedbirlerin alınması, nüfus ve göç hareketlerinin etkilerinin araştırılması gibi konular bu kapsamda değerlendirilebilir. Bunların yanı sıra hava durumu hakkında bilgi veren meteoroloji haritaları ile yolculuklarda kullanılan ulaşım haritaları günlük yaşamda büyük kolaylıklar sağlar.

Bir çizimin harita özelliği taşıyabilmesi için **düzleme aktarılmasının** yanı sıra **kuş bakışı** görünüme ve belirli bir **küçültme oranına** sahip olması gerekir.

Projeksiyon Türleri

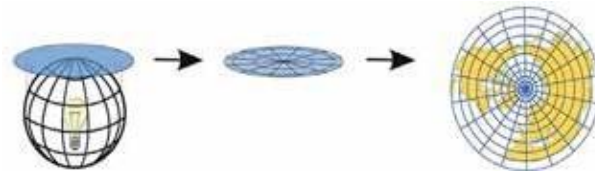
Günümüzde modern haritalar, hava fotoğrafları ve uydulardan çekilen fotoğrafların bilgisayarlar aracılığıyla en az hata ile çizilebilmektedir. Ancak Dünya'nın küresel şeklinden dolayı haritalarda bozulmalar meydana gelmektedir. Olabilecek hataları ve bozulmaları en aza indirebilmek ve küre üzerindeki yerleri düzleme aktarabilmek için bazı yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemlere **projeksiyon yöntemleri** denir.

Görsel: Silindirik projeksiyon

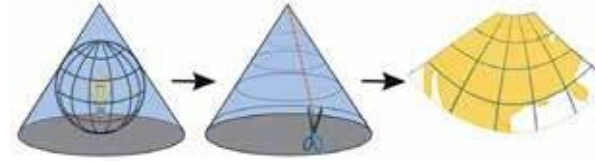
Silindirik Projeksiyon: Bu yöntemle çizilmiş haritalarda kâğıdın küreye temas ettiği Ekvator ve çevresinde hata oranı en az olur. Açılırları koruyan bu pro-

jeeksiyon yöntemiyle çizilmiş haritalarda Ekvator'dan uzaklaştıkça meridyenler arası mesafe daralmadığı

ve paraleller arası mesafe genişlediği için alanlar fazla büyür ve şekiller bozulur.

Konik Projeksiyon: Bu yöntemle çizilmiş haritalarda kâğıdın küreye temas ettiği orta enlemlerde hata oranı en az olur. Alanları koruyan bu projeksiyon yöntemiyle çizilmiş haritalarda kutuplara gidildikçe paraleller arası mesafe daraldığı, Ekvator'a gidildikçe ise hem paraleller hem de meridyenler arası mesafe fazla genişlediği için şekiller bozulur.

Görsel: Konik projeksiyon

Düzlem Projeksiyon: Bu yöntemle çizilmiş haritalarda kâğıt, kürede haritası çizilmek istenen bölge üzerine temas ettirilir. Sonra kâğıdın temas ettiği bölgenin koordinatları ve şekilleri düzleme aktarılır. Seçilen alandan uzaklaşıldıkça hata oranı artar. Uzunlukları koruyan bu yöntem, dar alanların çiziminde kullanılır. Bu projeksiyon yöntemi daha çok kutup bölgelerinin çiziminde kullanılır.

Görsel: Düzlem projeksiyon

Haritada Bulunması Gereken Unsurlar

Başlık, haritanın hangi amaçla hazırlandığını gösterir.

Lejant (açıklamalar), haritalarda kullanılan işaret ve sembollerin ne ifade ettiğini gösteren bölümdür. Haritaların kolay anlaşılmasını sağlar. Harita anahtarı da denir.

Coğrafi koordinatlar, çizilen haritanın Ekvator ve Greenwich'e göre konumunu gösterir.

Yönoku, haritada yönlerin gösterildiği bölümdür. Coğrafi koordinat kullanılmıyorsa yön oku kullanılmaz.

SORULAR

SORU 1: Haritaların çiziminde uzaklık, alan ya da açılarda bozulmalar meydana gelir.

yabilir.

Ölçek, haritalardaki küçültme oranına denir.

Kullanım Amaçlarına Göre Haritalar

Kullanım amaçlarına göre haritalar, genel ve tematik haritalar olmak üzere ikiye ayrılır.

Genel haritalar, haritası hazırlanan bölgenin doğal unsurlarının (deniz, göl, akarsu, bitki örtüsü, arazinin engebelik durumu vb.) ve yapay unsurlarının (bina, köprü, yol vb.) kartografik işaretler ile gösterilmesi yoluyla bilgi veren haritalardır. Türkiye fiziki haritası, Türkiye idari bölünüş haritası; genel haritalara örnek verilebilir.

Tematik haritalar ise topoğrafik altlık harita üzerine o bölge ile ilgili mekânsal verilerin (jeoloji, maden, ulaşım, sıcaklık, basınç, denizcilik, turizm vb.) aktarılmasıyla oluşan haritalardır. Türkiye toprak haritası, Mardin ilinin jeoloji haritası, Türkiye nüfus yoğunluğu haritası, Türkiye su ürünleri haritası; tematik haritalara örnek olarak verilebilir.

Belirtilen bozulmaların yaşan- masının temel nedeni aşağıdaki- lerden hangisidir?

- A} En büyük paralelin Ekvator olması
- B} Çizim yöntemlerinin doğru seçilmemesi
- C} Kara ve denizlerin düzensiz dağılımı
- D} Dünya'nın şeklinin küresel olması
- E} Meridyenlerin kutuplarda bir- leşmesi

Cevap: D

SORU 2: Atlasınızdan faydala- narak aşağıda verilen ülkelere ait haritaları çizebilmek için hangi projeksiyon yönteminin kullanıl- ması gerektiğini yazınız.

- Meksika
- Azerbaycan
- İtalya
- Japonya.....
- Brezilya
- Türkiye

SORU 3: Bir yerin haritasının çizimine başlanılmadan önce aşağıdakilerden hangisinin belirlen- mesi gerekir?

- A} Ölçek B} Lejant
- C} Yön oku D} Kullanım amacı E} Coğrafi koordinat

Cevap: D SORU 4: Kuzey

Kutup Nok- tası'nı merkeze alan bir düzlem projeksiyon ile çizilmiş dünya hari- tasında hata oranı aşağıda verilen ülkelerden hangisinde daha azdır?

- A} Brezilya B} Norveç
- C} Türkiye D} Avustralya E} Mısır

Cevap: B

KULLANIM AMAÇLARINA GÖRE HARİTALAR

Genel Haritalar

Tematik Haritalar